

PGS.TS. NGUYỄN THỊ HƯƠNG (Chủ biên)
ThS. TRẦN KIM CÚC

**Một số vấn đề lý luận
và thực tiễn
XÂY DỰNG, PHÁT TRIỂN
VĂN HÓA
VIỆT NAM**

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA - SỰ THẬT
Hà Nội - 2011

www.lib.hau.edu.vn - www.lib.hau.edu.vn - www.lib.hau.edu.vn - www.lib.hau.edu.vn - www.lib.hau.edu.vn

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Dưới sự lãnh đạo của Đảng, sự nghiệp xây dựng và phát triển văn hóa Việt Nam đang có những bước tiến quan trọng theo hướng một nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. *Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (bổ sung, phát triển năm 2011)* đã chỉ rõ: “**Xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, phát triển toàn diện, thống nhất trong đa dạng, thấm nhuần sâu sắc tinh thần nhân văn, dân chủ, tiến bộ; làm cho văn hóa gắn kết chặt chẽ và thấm sâu vào toàn bộ đời sống xã hội, trở thành nền tảng tinh thần vững chắc, sức mạnh nội sinh quan trọng của phát triển**”. Để giúp bạn đọc có thêm tài liệu nghiên cứu, tham khảo nội dung trên, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia - Sự thật xuất bản cuốn sách ***Một số vấn đề lý luận và thực tiễn xây dựng, phát triển văn hóa Việt Nam*** của hai tác giả PGS, TS Nguyễn Thị Hương và ThS. Trần Kim Cúc.

Cuốn sách là kết quả nghiên cứu của hai tác giả trong mấy năm gần đây về lý luận và thực tiễn xây dựng và phát triển văn hóa Việt Nam trong quá trình đổi mới, hội nhập quốc tế. Cuốn sách gồm một số bài viết của hai tác giả đã được đăng tải trên các tạp chí, được kết cấu thành ba phần như sau:

Phần I: Quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin về xây dựng và phát triển văn hóa Việt Nam.

Phần II: Kinh nghiệm của một số nước trên thế giới trong xây dựng, phát triển văn hóa và bài học đối với Việt Nam.

Phần III: Thực tiễn xây dựng và phát triển văn hóa Việt Nam trong những năm đổi mới.

Hy vọng cuốn sách sẽ là tài liệu tham khảo bổ ích, phục vụ việc nghiên cứu và học tập của bạn đọc.

Tháng 4 năm 2011

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA - SỰ THẬT

PHẦN I

QUAN ĐIỂM CỦA CHỦ NGHĨA MÁC - LÊNIN
VỀ XÂY DỰNG VÀ PHÁT TRIỂN VĂN HÓA

www.lib.hau.edu.vn - www.lib.hau.edu.vn - www.lib.hau.edu.vn - www.lib.hau.edu.vn - www.lib.hau.edu.vn

TƯ TƯỞNG NHÂN VĂN - MỘT GIÁ TRỊ VĂN HÓA CỦA HỌC THUYẾT MÁC

ThS. Trần Kim Cúc

Nếu quan niệm văn hóa là toàn bộ những giá trị do con người tạo ra, thì khi nói đến văn hóa, không thể không kể đến học thuyết của C.Mác. Với bản chất khoa học và cácl mạng, từ khi ra đời đến nay, học thuyết Mác đã ảnh hưởng sâu rộng đến lịch sử phát triển của nhân loại. Nó có tác động rất lớn đến thế giới quan và nhân sinh quan của loài người tiến bộ. Nhưng có lẽ, giá trị cơ bản nhất trong học thuyết Mác mà không ai có thể phủ nhận được là giá trị nhân văn.

Giá trị nhân văn là những cái được tạo ra hướng đến những điều tốt đẹp cho con người, vì con người. Giá trị nhân văn của một học thuyết thể hiện qua những tư tưởng, quan điểm vì tự do, bình đẳng, vì cuộc sống ấm no, hạnh phúc của con người.

Tư tưởng về sự giải phóng con người khỏi mọi ách áp bức bóc lột, về những khát vọng tự do, bình đẳng, về cuộc sống, ấm no, hạnh phúc đã được thể hiện trong văn học, lý luận, trong các triết thuyết như một dòng chảy liên tục từ

thời cổ đại cho đến ngày nay. Tuy nhiên, có thể nói rằng học thuyết của C.Mác là đỉnh cao của tư tưởng nhân văn chiến đấu. Đây là học thuyết về sự giải phóng con người trên mọi phương diện, học thuyết vì con người theo đúng nghĩa chân chính nhất của nó. Học thuyết của C.Mác không chỉ là sự thể hiện ý tưởng và khát vọng giải phóng nhân loại, mà điều quan trọng là nó đã chỉ ra con đường đi đến mục đích đó.

Học thuyết của C.Mác bao gồm một hệ thống lý luận về giải phóng con người. Đó là lý luận về giá trị thặng dư; lý luận về đấu tranh giai cấp; lý luận về sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân; lý luận về hình thái kinh tế - xã hội; lý luận về chủ nghĩa xã hội, v.v.. Trên sách báo, người ta vẫn gọi những lý luận này là những học thuyết. Nếu gọi theo cách đó, thì có thể hiểu rằng, C.Mác có rất nhiều học thuyết. Một số nhà khoa học, nhất là các học giả phương Tây thường gọi những lý luận của C.Mác là học thuyết C.Mác. Tuy nhiên, hệ thống lý luận của C.Mác dù được gọi như thế nào vẫn chỉ có một mục tiêu cao nhất là giải phóng nhân loại, hướng tới một xã hội tốt đẹp, không có áp bức, bóc lột, vì tự do, bình đẳng và hạnh phúc của con người. Theo đó, ở đây có thể gọi chung những lý luận của C.Mác là học thuyết của C.Mác.

Tại lễ an táng C.Mác, Ph.Ăngghen đã phát biểu rằng: "Khoa học đối với Mác là một động lực lịch sử, một lực lượng cách mạng. Mỗi phát minh mới trong bất cứ một khoa học lý luận nào mà thậm chí, đôi khi việc ứng dụng nó vào thực tế người ta chưa thể nhìn thấy ngay được thì đã có thể đem lại cho Mác một niềm vui thực sự như thế nào rồi (...). Bởi vì

trước hết Mác là một nhà cách mạng. Bằng cách này hay cách khác, tham gia vào việc lật đổ xã hội tư bản và các thiết chế nhà nước do nó dựng nên, tham gia vào sự nghiệp giải phóng giai cấp vô sản hiện đại mà ông là người đầu tiên là đem lại cho giai cấp đó một ý thức về địa vị của bản thân mình và yêu cầu của mình, ý thức về điều kiện để giải phóng mình - đó thật sự là sứ mệnh thiết thân của ông”¹.

Hình vì C.Mác vừa là một vĩ nhân, một nhà cách mạng, vừa là một con người mang đậm bản chất nhân văn như vậy, nên học thuyết của ông cũng thể hiện rõ nét bản chất ấy. Những phát kiến khoa học của ông thể hiện rõ điều đó.

Lột trong những phát kiến khoa học vĩ đại của C.Mác là quy luật về giá trị thặng dư. Với phát kiến này, C.Mác đã vạch trần bản chất phi nhân văn của chế độ tư bản chủ nghĩa, chỉ ra nguồn gốc và thực chất của bóc lột, áp bức và bất công. Ông đã cho chúng ta thấy bóc lột là vòng xoáy trong nền sản xuất tư bản chủ nghĩa mà đối tượng bị nhấn chìm xuống đáy xã hội là người lao động làm thuê. Với phát hiện về giá trị thặng dư, C.Mác đã chứng minh được sự chiếm hữu lao động không được trả công là hình thức cơ bản của phương thức sản xuất tư bản chủ nghĩa và của sự bóc lột công nhân do phương thức sản xuất ấy thực hiện. Ông viết rằng, mấu chốt vấn đề là chỗ nhà tư bản sử dụng *toàn bộ thời gian lao động* đã bỏ ra để chi phí vào sản phẩm, trong khi đó anh ta chỉ trả tiền

C.Mác và Ph.Ăngghen: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1995, t.19, tr. 500-501.

cho một phần của lao động ấy mà thôi”¹. C.Mác không những chỉ rõ nguồn gốc của bóc lột, mà còn trình bày tỉ mỉ về mức độ bóc lột lao động, sự chiếm đoạt lao động thặng dư và giá trị thặng dư. Ông khẳng định, tỷ suất giá trị thặng dư là biểu hiện chính xác của mức độ tư bản bóc lột sức lao động, hay mức độ nhà tư bản bóc lột người công nhân.

Nếu như lý luận về giá trị thặng dư của Mác đã chỉ ra thực chất của bóc lột trong xã hội tư bản, thì lý luận về đấu tranh giai cấp của ông chỉ rõ tính quy luật của lịch sử phát triển xã hội, chỉ ra con đường giải phóng toàn thể xã hội khỏi ách áp bức, bóc lột. Khẳng định điều này, Ph.Ăngghen viết: “Toàn bộ lịch sử là lịch sử của cuộc đấu tranh giai cấp, đấu tranh giữa những giai cấp bị bóc lột và những giai cấp đi bóc lột, giữa những giai cấp bị trị và những giai cấp thống trị, qua các giai đoạn của sự phát triển xã hội của họ; nhưng cuộc đấu tranh ấy hiện nay đã đến một giai đoạn mà giai cấp bị bóc lột và bị áp bức (tức là giai cấp vô sản) không còn có thể tự giải phóng khỏi tay giai cấp bóc lột và áp bức mình (tức là giai cấp tư sản) được nữa, nếu không đồng thời và vĩnh viễn giải phóng toàn thể xã hội khỏi ách bóc lột, ách áp bức và khỏi cuộc đấu tranh giai cấp, - tư tưởng cơ bản ấy hoàn toàn và tuyệt đối là của Mác”².

1. C.Mác và Ph.Ăngghen: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2000, t.46, phần II, tr. 80.

2. C.Mác và Ph.Ăngghen: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1995, t.21, tr.11-12.